

શ્રી

પવિત્ર લીલાવતી. નાટકનાં ગાયનો.

મિત્ર ગાયકના સન્કાર સયાજીરાવ મહારાજશ્રિત
શ્રી દેશી નાટક સમાજને લાજવવા સાર

રચનાર

અધ્યાપક. કેશવલાલ શીવરામ-અમદાવાદ.

જાણવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

અધ્યાપક મોહનલાલ કેશવલાલ

તથા

અધ્યાપક જયંતીલાલ કેશવલાલ.

અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧૯ મી

પ્રતિ ૫૦૦૦

અમદાવાદ—શાહપુર નવી પોળમાં આવેલા “ શ્રી પ્રજાહિતાર્થ
મુદ્રાલય ” માં પ્રેસ ડાહ્યાબાઈ દવપતરામે છાપી.

સંવત ૧૯૭૫ માઘ

સને ૧૯૧૬. ફેબ્રુઆરી

કિ ૦-૩-૦ વજ્ર આના

ગુજરાત વિદ્યાર્પીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૦૧૬ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પલિત્ર લાલપાલ-ગાયત્રી

વિષય ૬ - : ૨-૪

શ્રી
પવિત્ર લીલાવતી.
નાટકનાં ગાયનો.

શ્રીમન્ત ગાયકવાડ સરકાર સચાલિત મહારાજાશ્રિત
શ્રી દેશી નાટક સમાજને ભજવવા સારૂ

રચનાર

અધ્યાપક. કેશવલાલ શીવરામ-અમદાવાદ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

અધ્યાપક મોહનલાલ કેશવલાલ

તથા

અધ્યાપક જ્યંતીલાલ કેશવલાલ.

અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧૯ મી

પ્રતિ ૫૦૦૦

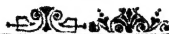
અમદાવાદ—શાહપુર નરી પોળમાં આવેલા “ શ્રી પ્રગલ્ભિતાર્થ
મુદ્રાલય ” માં પટેલ ડાહ્યાભાઈ દત્તપતરામે છાપી.

સંવત ૧૯૭૫ માધ.

સને ૧૯૧૬. ફેબ્રુઆરી

કિ. ૦-૩-૦ વજ્ર આના

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કાપીરાઈટ-સંગ્રહ
૮૦૧૬

આ નાટક સને ૧૮૬૭ના ૨૫ મા એક્ટ તથા ઈંગ્લીશ કાપીરાઈટ
એક્ટ સને ૧૯૧૧ મુજબ પ્રસિદ્ધ કર્તાઓએ રજીસ્ટર કરાવ્યું
હોય છે તેમની લેખીત પરવાનગી વગર કોઈએ હાપવું
હાપવું વેચવું વેચાવવું તથા ભજવવું,
ભજવાવવું નહીં.

શ્રી કલેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

શ્રી પવિત્ર લીલાવતી નાટકના ગાયનો.

મંગળાચરણ.

નદી—

૧

કુંદિતી શંખેશ્વર સ્વામી, હો અજર અમર અંતર્યામી ઔ.
પાવન થઈ પદ પંકજ પામી, નિત નમન કરું નિર્મળ નામી,
અમર નિકર ભૂચર પ્રેચર, નરત કરત, હરખ ધરત,
અરથ સરત, તરત વરત જય જય જય, ઔ—

શિવસુત દેશવ કૃત ગુણગ્રામી, જે પવિત્ર લીલાવતી જમ જામી
વેશ્યાનું વ્યસન, તજવું તદન, પડિત પસન શિયળ વસન;
સજન સજવું નાટકે ભજવું જય જય જય—ઔ.

આનંદી—

૨

લીલાવતી સમ પ્રિય પતિને તું, રતીમતિથી વશ કર્યને,
નાટકની તું નિપુણ નાયકા, કર્ય નાયક નટવરને;
રજ્ય જસજરને વિજય જ્વળ કર ધરને.

(નેપથ્યમાં)—

૩

આમ કામ સેના તું, વિરહાનળથી બાકુળ થઈ વાર;

નદી—આ વાણી વેશ્યાની, શાણી અહીંથી સિદ્ધ જવું સાધ;

અંક પહેલો.

કપટકળા—

૪

અનંત રંબને ધ્રુવે.

વિરહાનગથી વ્યાકુળ થઈ વહતી વ્યંત રંબને ધ્રુવે—

ખાનપાન મુણુમાન સ્નાનનું જ્ઞાન નહીં મન જાંઘ;

કીઆ લાલ ઉપર લલયાણી, આળસ મરડે અંગ—રંબને.

કામસેના—જણી તને જાણણી સ્વાણી પુછે પ્રેમ પ્રસંગ;

મતિ કવળ મેળવ મન મોહન.....

કપટકળા—.....આ તન તંબુ તંગ—રંબને.

કપટકળા—

૫

અરરર આંખો જળર જલર આજ.

કામસેના—તે બેલાવી લાવી ? વાલમ વૈદરાજ—અરરર—

કપટ—પટ તપાસી નાહી, પ્રેમ પેટી ઉધાડી જડીસુંધાડી જીવાડેજસ કાજ

સ્નેહ કુસુમ મકરંદ લગાડી, ઠંડક પમાડી રમાડે રસરાજ. અરરર

કામસેના—

૬

મદન પડ્યો કડેરે (૨) ધણી મહારાષ્ટરે—મદન—

મન હસ્તી મસ્તીમાં આંખો, માવત અંકુશ કયાંધરે—મદન—

કોક વિચીક્ષણુ વિણુ વિન્હળું, તુજ મન ગાડી ગણાધરે મદન—

જો સ્વપ્ને સંજોગ અને તો, પોહુ પતંગ પુલ જાંધરે—મદન—

નિંદ્રાપણુ પ્રિયલીણુ નવ આવે, કાળજડામાં થાય કાંઈ કાંધરે—મદન

કપટકળા—જળાચો ન કર જાળારે, (૨) વચારી કાંધરે—જળાચો—

અધીત મલિકાને આ કરવું એમાં છે આપણી કમાધરે—જળાચો

કામ—જોનપુર તણાઈ જવાની, સ્વારથ સમગ્ર સગાધરે—મદન—

શુભાંત—

૭

શુભ સમગ્ર સંધ્યા સમય સેવને સાર,

હરવા આઘ્યા ફાંકા, જવું ક્યાં ધાર્યું,

સ્વાર્થદત—અવલોકા ઉંચુ આમ અપ્સરા આ છે,

ચિત લોહાકરણુ કરે ચમકે ચતુરા છે,

સુમતિ—આ ચમકે પુતળી, લોહ પુરુષને ખીંચે;

સ્વાર્થદત—દ્રષ્ટી અમૃતથી રનેહ ખીજને સીચે;

સુમતિ—એથી હોયો આશા તાવર અંતરમાં,

ફળ ગૃહણુ કરણુ ઉત્સુક મયો આ કરમાં;

અમસેના—

૮

ઓ સાહેલી, ચાલ્યા પેલા અવમેલા તું મુજને મેળવ, એ વાક્યમ ઠંડેલા;

મુખને મટકે લોચન સટકે, ચતુર વિચક્ષણુ ચાગે ચટકે;

શું એ સટકે કેમ ન અટકે રમકે ઝમકે ઠમકે. ઓ

કપટકળા—ગણિકા ચમ્પને થા નહીં ઘેલી, મન મોહનની વાતો મેલી;

પૈસાને સંધર તું પહેલી, ચડપ ઝડપ સડપતું

કપટકળા—

૯

આ શું આંધું કે ચોમાસું, આંધું આંખમાં;

આલી આ ચાલી ખાલી ની:સાસા નાખમાં;

પર નર ખરેતું જર જીવન હું, હરણુ કરણુ હુશિયાર;

વાનર સમ મ્હેં કંઈક નચાવ્યા, નરવરને નિરધાર. આશું.

મમ અક્ષ આગળ પાગળ એ, આમ કરું આધીન;

ખાંધ ખાસડાં હુકમ ઉઠાવે, દાસ ચમ્પ નિસહિન, આશું.

કેમ—ખર કે વાનર સમ નહિ, એ નર કામ કુવર અવતાર;

તું પામલ નહીં નહીં પામલ, એ અહીં નહીં પગ ધરનાર;

આવું અણુવટું મુજ આગળ જુડી લાખમાં.

કેમ—નિષય વિષ મય મધુર વચનથી લલચાવું એ લાલ;

પોપટ સમ પટ પકડી પુર, કપટ પાંજરે લાલ. આશું.

કપટકળા—

૧૦

ઓ અલખેલા આવો, આવો, આવોને પ્યારા લાલ;
 તલસેછે, તલસેછે, તલસેછે, તલસેછે તલસેછે તમને ઓ. ઓ.
 આપના નામનો જાપ જ પે, સ્મર તાપ તપે તન આતુર આલી;
 પ્રાણની હાણુ મુજબ યશે, ઝડી પાણી છવાડીએ આતુર આલી;
 કામ છે કામ ભરો ડમ આમ, સુકામની વાડી આ ફકડ ફાલી;
 અમૃત ક્યારી નાણુક નારી, નીરખી હરખો નાય;
 શેઠ સ્વીકારી કરો તમારી, સુખી થશે તે સાથ.
 અવધારીને અરજ અમારી,

ઓ અલખેલા—

મુમતિ—

૧૧

પ્રેમ વચન શરથી મન વિધી, સ્નેહ સાંકળી સજડ જડીરે;
 તીરછાં નયન કરે તન તાણે, પ્રિય ચિત્તવૃત્તિ કેદ પડીરે. પ્રેમ.
 આ ગણિકા મમ મન મૂગ ઘેરી, ખસવા દે નહીં જોખ ખડીરે. પ્રેમ.
 સત્ય શિયળ નિતિ સંહારણુ, મદન ફાળ જોતરફ ચડીરે. પ્રેમ.

કપટકળા—

૧૨

મુકી રકડક રમણુ રસિલા, જાના માના હેલ જખીલા;
 લાલા ચાલો રંગમાં, વિષય જુજંગમ વિષ ઉતારી.
 આપ કરો ઉપમાર ઉગારી, અમૃત છટા અંગમાં;

કામસેના—

૧૩

આવો આવો અલખેલા હેલા આ પડી,
 મારા પ્યારા ન્યારા મુકું નહીં આ પાધડી;
 મદન રીપુ મરદી મન મોહન, સુંદર તન આપો આલીમન
 આતુર પરસ્પર લાગ્યો મુખન—

આવો.

વિરહ પિડા હવે નાય નિવારો;

કપટ—સફળ કરો સંસાર તમારો,

કામ-મુકીને ખટપટ આપ પધારો.

આવો.

કપટ—ઠાલી માલી આ ચાલી તને કું શું નહી.

કામસેના—

૧૪

મારો પાવન કરીયો પદ્મ ખારા પ્રાણુનાથ પધારી;

રમ્યા રસિકાથી રંગ, વિરહ દુઃખ નાથ નિવારી.

આજ હિપજી શીતળતા અંગ, મને સ્વામીનાથ સ્વીકારી.

ચરમતુ સોહામણી, પુરણ ચંદ્ર પ્રકાશ;

મંદ પવનની લેહેરમાં, વહાલા વિલસો છો વિવિધ વિલાસ. આ.

અંતઃપુરમાં એકલા છાના રાખું છેલ;

કપટ—આ રતીને રતીપતી તમે, રમી રસિક કરો રંગરેલ;

કામ—તન મન ધન અર્પણ કરી, રંજન થઈ દિન રાત;

હાજર રહીશ હજુરમાં, પ્રભુ અવર પુરપ ખાત તાત. આ.

સુમતિવિલાસ—

૧૫

મિયા મારીરે પ્રાણુ ચક્રી તું છે પ્યારી,

માલ ગુલાબીએ ખીંદુ ખીરાજે, મૃગમદનું મનોહારી, મિયા.

કનક કળસ કુચ કંચુકી કસીઆ, સ્પર્શ સદા સુખકારી, મિયા.

નિરૂપમ નારી તને નીરમાવી, ઉર્વશી ગર્વ ઉતારી. મિયા.

રાજ રહીશ તુજ સમીપ રસિકી, સ્વજન સંબંધ વિસારી. મિયા.

સુમતિવિલાસ—

૧૬

ધેલી કમ કરે છે ધેલાઈ, ચુકી મુકી તારી ચતુરાઈ, શું મુંઝાઈ ધેલી.

કામ—સ્નેહ શસ્ત્રે વિધાઈ, ચિત ચોરથી ચુંચાઈ;

સ્લાઈ સ્ફુટને લુટાઈ, મુઝો મદન કરે કહાઈ;

મુમ—રસીલી રસીલી જાય શું રડાઈ, છાનીરે છાનીરે આ નથી કમાઈ.

કામ—શૂઠ સમજ રિસાઈ હજુ જાણો જુદાઈ,

ઝેર પધસાનું પાઈ કરે સ્લાય ત્યાં ચડાઈ;

શુભ-મુકીદે મુકીદે આવી મુરખાઈ આવુંહું આવુંહું લડીશમાં લગ્ન પેલી
જોઇતો—

૧૭

ભાઈ પટારો કેમ ઉઘાડ્યો, જોડે કુચી બેસારી કેમ;
સાહેબ બાપા બહાર ગયા છે, શું મુંઝમાં ધાધું લેઈ;
બધું બરેલું ક્યાં લઈ ચાલ્યા, આમ કરી તરકરતું કામ;
પડશે માથે અરે અમારે, પાછું મુકો તમે તમામ.

શુ—ચખાવલા તું ચડી ગયો છે, પરની તારે શી પંચાત;
બસબસ તારે નહીં બોલવું, હમણાં પાછળ પડશે લાત.
નીચ જાત ચાકરની તારી, આખર જોડા હિચકનાર;
આબ્યા રાંડના હવે અડાવા, બંદાતો ચાલ્યા આ બહાર.

કામસેના—

૧૮

વાલમ આવેરે, (૨) આલી જાને આ આનંદ કંદ નંદ નંદ
મંદ મંદ હસી હસાવેરે—વાલમ.

અંદ્ર વઢન મઢન મોહન નમન નિજ નચાવે;

અતુર ચીત ચળાવે, ઇશક ઔપધી લગાવે;

તાપ સહી સમાવે, બેટુ બાવેરે—વાલમ.

કામ—

૧૯

જામીલા પતિ છોડનારી નથી, જુદી નહીં પડે માછલી નીરથી.

શુ—જરાવાર જઈ હાલ આવું અહીં, અધીરી ના ચા સત્ય બોલું સહી
પડી એક ઘરમાં નથી જોઈતું, નથી ચિત વેપારમાં ચોટતું.

કામ—મને પ્રેમ ઓછો દિસે છે પતિ, બીજી કોઈએ શું જમાડી મતી

શુમતિ—અરે વહાલી તું આમ આ શું વદી.....

કામ—... પધારો પલંગે જવાશે કદી

સાદાકૃષ્ણ—

૨૦

ધર્મ નીતી તજી પણ્ય કહી, નહિ ધમકાવ્યો નામ;

સમજણ વગર સ્વતંત્રતા, આપતાં થયું આમ;

સુંદરી કાંઈ નથી સુઝતું.

એ રોક.

સંસારમાં સુત સુંદરી, છુટા મુકતાં છેક;

પસ્તાવું પડશે પાછળ થરી, વંડી જતાં વિશેક.

મુ.

સો'જ—નિંદાય છે નાત જાતમાં લુપ્ત્યો કહે એને લોક;

હલકો પડ્યો સમા બહાવામાં, વિવાહ કરશે થું ફાક—

સ્વામી હવે હું તે થું કરં.

જણવું ને ગણવું જુલો ગયો, અજગો મુક્યો આચાર;

જાતો નથી જીન મંદીરે, વળી તજ્યો વહેવાર—સ્વામી.

લાલબા—

૨૧

આમ વાંક વગર વિરા મારે છે થું,

સો'જ—કાંઈ તારે વશ પડી નથી ધારે છે થું,

સદા—જદ માત પિતાને ત્રં દારે છે થું,

સાલ—ભણી વિદ્યા વગેવી વિચારે છે થું,

સુમતિ—કેમ લાલડી પડી પછાડી.....

સા—.....જાને માડી ડાળા કાઢી બીક જતાવે મને રડાડે,

સુ—સાતો પડશે ત્યારે રડશે.

સા—ઓ ખારે ઓ બાપાજીરે હાય હાય મને મારીરે—આમ.

સો'જલડે

૨૨

અરે આપણા કુળમાં ઉઠ્યો અંગારો, હાંહારિ ઉઠ્યો અંગારો;

ધરમ કરમ ધન આપણે બાળી બળનારો હાંહારિ. બાળી.

ધર્યા બ્યસન સંડાસમાં છુડી નવ બચનારો હાંહારિ છુડી.

અરે નિરંતર કુરતાં ગદારો જન્મારો. હાંહારિ મા.

વારંગનાઓ—

૨૩

જ્ય જ્ય જ્ય દોસામ્બી નૃપતિ, બપોળો જ્ય દેસ વિદેસ;
નિજ વદન વિધુથી ન્યાય મુધા, વસુધા વરસેજ વવશેષ,

આરાજ-શિરતાજ—

પરમ ધરમ મરમ વેલક, પ્રભ તણા પરમેશ;

નિતિની રીતિના ઉપર પ્રીતિ, સાહેબીમાં મુરેશ;
કંગાલને ધન માલ આપીને, કૃપાળુ કાપ્યા કલેશ.

આનંદમાં નીત આપની રૈયત, નમન કરે નરેશ. જ્ય જ્ય

રાજા—

૨૪

ધીકે વ્યભીચારી દુનીયાદારી સર્વ વિસારી,

હાહા ! ! ! નગરશેઠ સુણી હું દિલગીર છું ભારી. ધીકે

રાજ કાજના જુઓ કાયદા, શી એમાં સત્તા મારી;

લંપટના આગળ લાચારી—ધીકે

પરના ખેતરનું વાવેતર કદી, આપણા ઠોર ચરે;

પરને સળ શકાય ન મારી—ધીકે

ઝેર હળાહળ જે મુરખ જન, પોતાની મેળે પીશે;

કેનો દંડ કરે દરખારી—ધીકે

કુળાચાર ગણિકાનો એ છે, એ નથી ઠરતી અપરાધી;

વધ તમે છો જુઓ વિચારી

પ્રધાન—

૨૫

કરો છો શું વિચાર, ક્યાં વગર ઉચાર;

ખુશી કરો સરકાર, વાર કરવી નહીં લગાર,

નગરશેઠનો કુમાર, ઘેર જાય નહીં ગમાર;

પટાવી કાઢ પ્રકાર, જવા ઝટ કરો તૈયાર;

કરે શેઠના કરાર, નહીં જુઠા ચનાર.

જલ્લયો જલ્લયો પાકો તમારો પ્યાર.

માનારીઓ—

૨૬

લીલવતીએ લખી મોકલ્યોરે, કામળ પ્રીતમ પાસ;
ચાતુર ચાતુર ચીત થયેરે, વરવા સદગુણી સુમતિવિલાસ;
ઠહાલા વેલા આવળે—

શરદ પુનમની પદમનીરે, જાખી જોખનવતી જેમ,
દિનકર કર પીડન ચહેરે, ઇચ્છું અંતર આપથી એમ—ઠહાલા
પરભૂને સરવ પ્રકારનારે, પુરણ કરશું કોડ.

રામ સીતા સરખી થશેરે, જાણે રતી રતીપતિ સમગ્નેડ—ઠહાલા
સગાં રનેહી સજ્જન પંચ સાખથી, પરજો વરવધુ સુખ અમિલાખથી
લાડો લાડી લોચન લાયકાપથી, ચેરી ચોરીએ ચીત ચતુરાપથી.

મનકુ પ્રે મે પરરપર મેળવી, બલી દુષર્મા સાકર ભેગવી;
અન્ધોઅન્ધ ગ્રહણ કરી, હાથનું શુભ ચીંતરી નીજ રામીનામનું
રહાયણુત થઇ સહુ કાજમાં, પામું મંત્રીનું પદ પતિ રાજમાં;
કન્ધે એવો કરાર કરી વરી, અગ્નિ ચંદ્ર સુરજને સાક્ષી કરી;
પત્નિ આ બવ તને પાળનારે, કરે કંથ એ કોલ કરારે.
મારા વૈભવમાં તારા લાગરે, ખીજીને તુજ ખેડે ન લાગરે;
કદી નહી અપમાન કરીશરે, તેના જમીન શ્રી જગદીશરે;
હરખે વરત્યા છે મંગળ ચારરે, કહે કેશવ આનંદ અપારરે.

માનારીઓ—

૨૭

ચાલો જોત્રજને પડે લાગેરે, વરના વાંસામાં પાપડ લાગે;
માથે મોતીનો મોડીયો પાકીરે, જમણે હાથે નામણુદીવો જાણી
માતી માતી સૈયર સાથે ચાલીરે, મોટી હોશી વીવાહ વેવાણુ મારી

કંક તિલક કરી ચોખા ચોડીરે, નાક તાણું છે મ્હો મચકોડી,
ધુના તારાના દરશન આપરે, જોડું અવિચળ રહેજો સદાય.

સુશુભંજરી—

૨૮

વિસરી જઈશ સખીને, પતિ પ્રેમમાં પડી પૂંચશાળી,
ધર્મ ધર્મપતિનો, કદી વીસરવો નહીં વિનયવાળી.

સાહેલીઓ—

૨૯

સૈયર સુખકર સંસાર, શિયળ લુપ્ત સજીએ.

એ વિશુ નીચુણા નરનાર તનમનથી તણ્યાં.

પર નર નારી પ્રેમ પ્રદીપમાં, પડી પતંગ સમાનરે,

મુજસ શરીર સળગાવી મુકે, કંઈક નહત નાદાન—

શિ.

અવર અખંડિત અંગ અનોપમ, નહીં મને એક નાકરે;

શિયળ વિના એવા સદગુણ, સહુ જેમ સોમત્ર સંપાક,

અભિચારીને સડે સંસારી, કરે અધિક વિકારરે;

પરપોળે પકડાતાં, પડીયા મ્હોટા જનને માર—

શિ.

જર કરમથી જેહ જગતમાં, કરે કલંકીત કુખરે.

અકલમાં અંગારા ઉકયા, ધર્મ કરમમાં ધુળ —

શિ.

વેર વિરોધ વધે વ્યભિચારે, નિશ્ચય ધનને નાશરે;

શિવસુત કેશવ શિયળવંતના, દેવ સરીખા દાસ.

સુમતિ—

૩૦

ચમકી ચમકી ચતુરા ક્યાં ચાલી, અડીથી ઉડીને ઠાલી.

એસો એસો એસો શું બહીવું પ્રમદા અધરાત્રત પીવું.

લીલાવતી—ઉંઉં હું ઉંઉં હું ઉંઉં હું.

સુમતિ—.....તજ લાજ પતિ તુજ હું હું.

લીલા...અધીત અહીં, અધીત અહીં નહીં આચરવું.

સુમતી—.....અહીંયાં અંતઃપુર કરવું,

લીલા—ઓ સખીઓ, ઓ સખીઓ મારી આવી,

સુમતી—.....શું સટકી જવું સમજાવી,

લીલા—અજગા રહો અજગા રહોને વળગોમા,

સુમતી—.....બાળા અમઘા બોલોમા,

લીલા—એ આવી, એ આ આવી હું બાઈ,

સુમતી—.....આવી કર નહી આડાઈ,

લીલા—માજી માજી મોઢાને મ્હારાં,

સુમતી—.....નહી ચાલે નખરાં ત્હારાં;

લીલા—માં રગડો, માં રગડો મારમ મેલો,

સુમતી—.....છટ્ટીનો છું ઉખડેલો,

લીલા—દમ રાખો, દમ રાખો દ્વાર ઉઘાડાં.

સુમતી—.....લે આ કરી આવું આડાં,

લીલા—સહુણા સહુણા મુજને સપડાવી, પજુ નામું નજર ચુકાવી,

સુમતી—ઠગણી ઠગણી ઠગીને શું નાસે,

લીલા—.....મુઠો મસ્કરીઓ ઘાશે.

સુમતી—

૩૧

આ મુખવાતી દુઝ્યા માત પીતાએ મુજને વળગાડી;

માન્યું કહ્યું ન માર, અરે રાંડ આ વખત થઈ આડી;

એને બોલાવાના, બ્હાલી વેસ્યાના સોગન બાધા;—

મોટી ભૂલ કરી મ્હેં, હવે ફરી બોલાવાની બાધા.—

માનારીઓ—

૩૨

પરણી નવશા ડોશખીએ પધારીયા, વાળાં વાગે બેવાને રહવાએ;

સાદેલડી લાડો દામેણી લાગ્યો લાડણો.

ધન્ય ધન્ય સદાકૃપ શેઠને, જન જોડી નાખ્ય છે નાણાં તોડી સા-
રથમાં વરવહુને ચમર વિંકાય છે, હીસે ઢાઢા સે'જલદેના જયા સા-
જમલાડી વરવહુનું જોકુ જોઈને, ખેડી જોખે ઉંડા નિસાસા નાખે સા-
મો—લાલ સાહેબને સમજાવે સાનમાં, લલયાવે ને મોતીડે વધાવે;
સાહેબડી શેઠની ફજેતીના ફાગલા.

મા-મોટું મહાજન સાજનમાં મળ્યું, આવી રાજકચેરી તૃપ પ્રેરી.સા.

અંક બીજો.

સુમતીવિલાસ—

૩૩

હું આની સાથે શું કરું; વળગ્યું વેગ આ ખરેખર;
મનની મેલી મળી, તરછોડીને ટળી, જલેધું બળી, ઉંધમાં બળી,
હશે શીંમમાંથી સળા, અહીં હવે નહીં કરું;
તજ ખાનખાન વાટ જોતી, હશે જીવ જન;
જાડે કંટ એના જન, સાથે મહેં જડયા છે જન;
નડતી પડતી રડતી છોડું છું હવે છળા—તરછોડી.

લીલાવતી—

૩૪

પ્રાણપતિ પ્રાણપતિ પ્રાણપતિરે, અહીં નથી અહીં નથી અહીં નથીરે;
ખરે અહીં એકલી મુકીને મને આમ, અમાનક ઉડી કંથ ક્યાં ગયા તમે
સ્વામી પે'લા સમામમે આતેશું કર્યું, સાંભળેલું મેં જો હતું તે સાચું કર્યું
ખચિત પિયુજ ઉંધતી જણી ખસ્યા, આશરે જાણું દેસ્યાઆવાસે વસ્યા.

લીલાવતી—

૩૫

પ્રિય પતિ તમે કંટ આવો આ સમે;
આપ વિના વિરહ વન્હી શી રીતે સમે.

વેરયા બહાલી હતી પતી તો નતી પરણી નાર,
નિદ્રા મુજને નામ ન આવે આપ વગર આ કાર;
આજુપણ અંખર ભીજાવ્યાં કરતાં અશરપાત.

રોતાં રોતાં નથી ખુટતી, અરે રાક્ષસી રાત.

મને ભાસકી સરખા ભાસે, શયન જીવન ભરથાર,
ઝાંઝર જાણે જડી બેડીએ, અકળાવે આવાર;

કનક વલય કરકડી ખરાખર, વર વીણ કદી વેશ;

અમ આંગેલી આખે લાગે, મરયાં સરખી મેશ—
નંગ જડેલી નવીન કંચુકી, બંધન સરખી બાંધ.

જહુ દુઃખ દે છે કામ દરોગો, હવે કરું થું હાથ—

અલંકાર ધખતા અંગારા મણીધર કુશળી માળ,

મંદ પવનની લહેરો લાગે, જાણે અગ્નિ જવાળ—

કસ્તૂરી કંકુને કેસર, રસિયા તુલવિણુ રાખ;

પતિ વિણુ કોણુ કરે, પરિપુરણુ અંતરના અભિલાખ-પ્રિય.

કપટકળા—

૩૬

આમ થું કરે છે આલી રજતો ધીરજ ધર;

ધર ધર ધર ચીવર કર નજર નિરખ વર હરખ ભર;

મીલાવ કર કર—

સ્મર જવર હર સુખ કર ધનવંતર, ભરજોગન બેડી સુંદરવર;

અધર સુધારસ પાષ પરસ્પર, કામ કીડા સરખી કર કર—આ.

સુમાત—

૩૭

મોહી રણોધું મંદ હાસ્યમાં રસિલી તારા-મોહી.

એકરાત્રી રણો નહીપરણી ગૃહિણી પાસે, એકલી મુકી આવ્યો આવાસમાં

આપણે બે ભોગવીએ ભોગ એના મૈયર જવાની એક માસમાં. રસી.

કામની તમે કર્યું કાંક મને કામજી, પકડી જકડી પાડયો પ્રેમપાસમાં રસી.
 તુજ થકી અત્રિક કોઈ વિષ નથી બહાલું, પ્રતિજ્ઞા કરું છું પ્રકાશમાં રસી.
 વણજને વ્યાપાર બહાલી ધર્મકર્મશર્મ તજી, માળવીએવય બધી વિલાસમાં
 સીલાવતી—

૩૮

નાથથી નિરાશ થઈ, મુંઝાઈ હું મરું—
 લાલથી નથી હું લડી, પ્રાણ વિના લાશ મડી;
 મદન ગીધ ચાંચ ચડી, હાથ શું કરું—
 બહાલા વ્યભીચારી થયા, ઉપતી મુકીને ગયા;
 એક રાંડ રાખી રહ્યા, ઠામ કર્યા દરું—

મુગુણ—

૩૯

અરે આવડા શું અકળાયરે બેની સહ સારું થશે;
 મારા સમ બે મન મુંઝાયરે—
 રડી રડી થઈ આખડી રાતી, કાયા ગઈ કરમાઈ;
 સ્થાન દેખીને મુખડુ તાર, મને થાએ કાંઈ કાંઈ.

સીલા—કરી નાવલે નાદાની, જશે કેમ જીંદગાની—અરે

મુગુણ—સાસન દેવના સ્હાયથી, તારો સુધરશે સંસાર;

સાચું પતિવ્રત પાળતાં, તારે વશ થશે બરથાર.

સીલા—મારી છેડા છેડી બાધી, કરી પુરી આ ઉપાધી—અરે

સીલાવતી—

૪૦

સખી પરબવ પાપ અમાપ કરી હુંતો અવતરી,
 મને વિશ્વ વધુના પ્રતાપ પતિએ પરહરી;
 હશે બરડમાં સજીવન ધાન અણુગળ પાણી વાવરમાં,
 કર્યું મુનિવરનું અપમાન ધરસાદાનાં ધન હરમાં,
 હાથી વિદ્યા ગુરુને માળ લેઈ મત આગીયા.

તોડી નાખી તળાવની પાળ તેના પાપ ભગીયાં;
 કતો પુન્યની ફાડેલ પર્વ, કે જાન લુટી હશે.
 નિજ ધર્મ તળ્યો ધરી ગર્વ, સખી માફ શું થશે.
 યજ્ઞ પાપી તણી પક્ષકાર, ઉત્તમ અપમાનીયાં.
 મુકી અળગે આવકનો આચાર, મીથ્યાત્વીને માનીયાં;
 કુડી સાખ ભરી સરકાર, ખોટા ખત મેં લખી
 દોરી દીન જનને દરબાર, દેશે કરીયાં દુઃખી;
 આવાં પાતીક મહેં તો અપાર, કર્યાં હશે પુરવે.
 વેસ્યા સંગી મળ્યો ભરથાર, અરે મને આ ભવે.

મુગુલુ—

૪૧

શ્રી જન દરશન કરવા જમએ, કાઢી શીકર ન કાંઈ;
 સીલા—ઉઠાને આદિશ્વર મંદીર, આંગી છે મુખદાષ;
 જન ગુણ ગાઇ કરીએ પુન્ય કમાઈ—

૭.

સીલાવતી—

૪૨

મુલુ સાહેલી કરવું શું હવે, સાથી જન્મારો જશે.
 મુગુલુ—તારા શીયળ પ્રભાવથી, જેની સ્વામી તુજ સારો થશે.
 બહાલે વાંક વિના વિસારી, નળની જે દવદંતીનારી.
 પાછી તે તિએ સ્વીકારી, તેમ એ તારો થશે;

સહાધુ—

૪૩

ગભરામણ મને ધડપણમાં આવે છે ધણીર,
 લપેટ પુત્ર પાક્યોરે, હુંતો એનાથી ચાક્યોરે.
 મોટું છે ધર માફ, સાસરીયું એનું સારું;
 ધણી સમજણી વહુ છે, તનય તણીર
 મયો લોક લાજેર આણું કરવા કાજેર;

ગભ૦

મુજને બહુ બનાવી, વહુને નહી વળાવી;
 સરમાયો વહુની સખીનાં વચન સુધીર—
 વરસને મહીનારે વીતી ગયા કહીનારે,
 હવે ફરી હું જન્મને, કાંઈક દિલાસો દધને;
 લીલાવતીને લખને આવું ધર બહીરે—

મભ૦

મભ૦

મુશળા—

૪૪

દુઃખી તું દીકરી મારી, સુખી સમ સાસરી તારી;
 પીયરમાં સુખપાલ પશુ, કામ ન આવે કાંઈ.

લીલા—સુખી સાસરીયા તણી, સહન કરી સુખદાઈ;
 મુગુલુ—શુદ્ધ શીક્ષા સુણી સારી, બધી દીલમાં લીધી ધારી,

લીલા—અછતાં આવે આળ અહી, કરો વૃદ્ધ વિચાર;
 સસરા પ્રભુ પીતા સમા, આવ્યા ખીજવાર,

સોમદત—અરે વર છે બ્યભીચારી, એથી દુઃખ ઉપજે ભારી;

સદા—

૪૫

સુકળ વધુ તમે સાંભળો દુઃખીયા સસરાની વાતજ;

જો મન ચાય તો માનજો, બાબુધું બલી બાતજ;

હિંદુરે હૃદયમાં આલોચજો

(એ ૨૬)

બણતાં બણતાં બણાય છે લખતાં ગ્રંથ લખાયજ;

મહેલ ઝડખાને માળીયા, ચણતાં ચણતાં ચણાયજ.

ઉડું—

હગલે હગલે કુંગરો, ચડતાં ચડતાં ચઢાયજ;

સાગર સમ સરોવર વળી, દીપે દીપે બરાયજ.

ઉડું—

લિલમ કરતાં આળસ તજ, દુઃખ દારિદ્ર બાયજ;

એમ ઉપાય આરંભતાં, સર્વ કાર્ય સધાયજ.

ઉડું—

એથી આવી ધેર આપજો, કરશે કાંક ઉપાયજ;

ધરમ પસાય ચડી મરી, સાસન દેવતા સહાયજ.

ઉડું—

સખીએ.—

૪૬

મહારી લાયક લીલાવતી બહેન બહે સાસરે સીધારોરે,
 મુક્તિ પ્રમુક્તિથી પતિવ્રત પ્રભાવ સ્વામીને સુધારોરે;
 આહારી ચંદનઆળાને શીવા મુલરા મુલદ્રા સાચીરે,
 પ્રભાવતી પદમાવતી શીખવતી સોતા કૌશલ્યા વખાણીરે,
 પુષ્પમુલા મૃગાવતી કુન્તી દ્રોપતી રાણુલ દ્વંદ્વંતીરે,
 સતીના ચરિત્ર સુણી મુપવિત્ર ગુણ મહી ગુણવંતીરે;
 નિત્ય પ્રણમીએ પ્રભાતે ગુરુદેવરે જીજ્ઞાસુ મહારી,
 પછી સારીયે સાસરીયાની સેવરે, વિનય ધર્મ પારીરે;
 સખી પુરેપુરે પ્રથમથી વીચાર કરી, કાર્ય કાંઈ કરીએરે,
 શીખ સાસરવાસમાં વીરા, કૌશલની લેખને વિચરીએરે.

લીલાવતી— (સ્વગત) ૪૭

રે કર્યો વેશ્યાએ ફેર, ઉપજે ઝેર, વાળવું વેર, હવે શા બાને,
 હું કાળી નાગણુ થઇ ડસું ગણિકાને.
 આ જોખન રસ અલકાય વસુ વનમાંય લાલવિલુ લાય ઉઠેએ અંજે,
 શી મુક્તિ કરતા મળું સંયુક્તા સંજે.
 શું કરું મુઝે નહી કાંઈ ધણી ગર્જરાઇ, મરું વિષ ખાઇ, પિયુષપાખે
 નિધણીયાતીના ઉપર નજર સડે નાખે.
 મંઝાવુ મહીશી ચાર, જોઇ શ્રીકાર અરે આવાર કહી સસરાને,
 હું કાળી નાગણુ થઇ ડસું ગણિકાને.

લાલબા—

૪૮

કરી વેશ્યાની ચારી જોઠા અટારી પેલા તમારા પ્રાણ,
 જાઓ યાઓ મન્યારી, બાબી અમારી, જોઠા અટારી-પેલા
 વીંછીને આંકડો વેશ્યા છે વસમી, જોજો ન યાઓ જાણ,

જાણશે તો એર આણશે ઝાણુ, કરશે રાંડ રોકાણુ;
જુઓ જળની ઝારી, હાથમાં ધારી—

મેઘા•

હીલાવતી—

૪૯

અવર મદન અલમેલો, આતો દીસે અવર મદન અલમેલો—આ.
અરદ્યુનમના સુધાકર સરીખો, આજ નગરમાં ઉમેલો—આ.
મનોહર કસ્તુરીઆ મૃગ માફક, જોઈ ઝરખે ઝુકેલો—આ.
હું નિરભાગી નાથ તજી મને, વેસ્યા આવાસે વસેલો—આ.
ધન મણિકા ધરણીતલ તુજને, પ્રિય કર્યો મમ પરણેલો—આ.
ચંદ્ર ચંકારને મયુર મેલ સમ, મુજ મન રંમ રહેલો—આ.
મધ્યારી વેશે નહી જાણે, મમ હળ છેલ છપીલો—આ.

સાહેલીઓ—

૫૦

મરખો.

સખીઓ નિજ નિજ નીતિ ધર્મ સદા સંભાળીએરે,
પરમ પવિત્ર પતિવૃત પટકુળ કરી પરિવાન;
સાસુ સસરા માતપિતાની સેવા સાચવોરે,
ભાવ સહિત ભક્તિથી નીત ભજીએ ભગવાન;
એવા ઉત્તમ મુજુથી ઉભય મુકુળ અજવાળીએરે. (૮૬)
નજરે નજરે ન જોડીએ, નાથ વિના નર સાથ,
પર નરને નવ આપીએ, તાળી હાથો હાથ;
હસવું રમવું જમવું એકાંતે નવ બેસવુંરે,
પતિવિષ્ણુ પતિના પશુ સદમિત્રોની સંમાય—એવા.
નાથ વિના કરવી નહિ, વિનોદ રસની વાત,
વિશ્વ વિશદ ન વર્તાવું, ભલે ખાત કે તાત;
સજની ભટ્ટ થવું નહિ, સુધરી સદ આચારથીરે,
નિર્જન નટખટની સોખત તજવી મુજાત—એવા.

કુટ્ટી કદરૂપ કુખડો, નિરખન નિરખળ કાય;
 મતિહીણ પતિત પતિ મળે, એ સતીને સુરરાય,
 બોડી પગ અંગુડે, દ્રષ્ટિ આધુ' જોડીએરે,
 સુખકર સાચરીએ સહિ સાથે સંપ સદાય—એવા●
 હંચે સ્વરે ન ઉચરવું, મુકીને મરબદ,
 કાલન બહેન કરવો નહી, વડિલથી વિવાદ;
 ચંચળ ચાલે ચટક મટક, ચતુરા નવ ચાલીએરે,
 શોવસુત કેશવની શીખામણ અંતર યાદ—એવા●

લીલાવતી—

૫૧

અમૃત સરખું સુખકારીરે, મીઠકું મહી વેચું મહી વેચું.
 હ્યો કૌશામ્બી નરનારીરે, મીઠકું મહી વેચું મહી વેચું.

સુમતી—

૫૨

આ ભરવાડણી અજ્ય અપાર અજ્ય અપાર, દીઠી—આ●
 રંભા યજી પણ અધિક રૂપાળી, કે ઉમીયા અવતાર;
 શેષ સમા શીશ કેશ સુશોભિત, શશીવદની સુખકાર,
 શુક સમ નાકે નયની ચરકે, અણ્ણ અધર નિરધાર;
 ચંપકવરણી એ મૃગનયની, મારી કટાક્ષ કટાર—આ●
 કેસરી સરખો લંક કટીનો, તુંજ નિતાંજ આકાર—
 અંગ અનોપમ કાંચળ જોડી, કોકિલ કંઠ ઉચાર—

કાશાવતી—

૫૩

અમૃત સરખું સુખકારી, મીઠકું મહી વેચું મહી વેચું.
 હ્યો કૌશામ્બી નરનારીરે

મીઠકું.

સુમતી—મારે મહી લેવું મહી લેવું.

આપોને મટકી ઉતારીરે, મહારે મૈવારી મોહનમારીરે—મહારે.

ચટપટ ધુંધટ પટ ખોલોરે, મહારે મહી મુલડા ખરાખર ખોલોરે મહા.

મેયારી—

૫૪

મેતાજીરે શું મહી મુલ ખતાવું, ચાખો પછી ભાવ જણાવું;
મળશે નહીરે દહી દુનિઆમાં આવું, સમજીને શું સમજાવું.
જીગતીથી રાજ જમાવું, સ્થો લાલન શું લલચાવું.

આધા કડે ખુશ ચાવું, તક જશેરે તો પડશે પરતાવું;

સ.

મુ—મહી મીઠુરે મહેં ચાખ્યું મહિયારી, તું ગામ કયે વસનારી;

બ્રહ્મીમરે જુરકી જાસે બારી, કહો નામ તમાર નારી;

વળી કાણુ તમારો વિહારી, સિમત હાસ્યથી મન હરનારી;

કે' તુજ કુળ કામજુગારી, સાવિત્રીરે તુલ્ય ન આવે તારી;

હી—રંગીલારે મારી જાત રજારી, છું રાજપુરે રહેનારી;

હનવો છે રે મમ સ્વામી સુખકારી, મમ નામ સલુણી સારી;

તમે વણીક વડા વેપારી, પુછી કુળ જાત અમારી;

શું વાત વિવાહની વીચારી, મનમોહનરે હું નવ પરણીત નારી;

મુ—અલખેલીરે મારે અનંત ઊછાળા, સુણી મધુર વચન મરમાળા

હી—નવ સમજીરે હું જોણી નવ તેર, મહીણી દુઝે મમ ધેર;

મેધું છે જોરસ મારં, વડી વાત બને નહી વાર;

નથી લીધું કાંઈ તમારં, હું જઈકુરે અતિ રતિપતિથી રૂપાળા;

મુ—શા માટેરે વાત જવાની ખોલે, મમ જીવ ચડ્યો અકડોળે,

હી—અજુધટતારે ઘાટ તમે ધડોશમાં, આધા રહોને અડોશમાં;

મુ—હું આધોધું અલખેલીરે, તજ તું ગભરામણુ ધેલી;

મહી મુલ કહો મન મેલી, દીલ હરણીરે શું હવે ડા'પણુ ડહોળો મ.

હી—રંગરસિયારે દુરીજનથી મન કરીએ, કહી ભાવ ખરા શું કરીએ;

મુ—(સ્વગત)જનજમનીરે મુજથી નજર મીલાવે, નખરેથી નમન નમાવે.

કુમ કુમનો અંદ્ર કપાળે, તલ ગૌર ગુલાબી માલે,
ચમકાવે ચીતકુ ચાળે, વસ કરવારે તલ વચને અનુસરીએ;
દીલમાં દુરીજનથી ન ડરીએ.

હી—વાલાજીરે શી મન વાત વિચારે, મુજને વદશે ધણી મારે;
મારમડો મુકાને મન ગમતા, સુંદર રાખુકું સમતા;
હીક છે અબળા ઠગનારા, કરે આખ તણા અણસારા;
મેં જાણ્યા વિચાર તમારા, ધારે છે તે સ્વાર્થ નથી સરનારે.

શુભતિ—

૫૫

કામલુગારી નારી, કે'ને મને વાત તારીરે;
છેલ છખીલી છખી ફાંકડી, આ દીસે અદભૂત;
ગુણુ હીણો ગામડીઓ જુહો, એતો જામતો જુત—કા.
ચતુર વિચક્ષણુ તું ચતુરાને, ધણી મુરખ સરદાર;
ચંપકવરણી કેમ ચાલે છે, ગમારથી ધરખાર.

હી—કાલા ડમરા તમને પરની લાગે વાત પ્યારીરે;
પમ હેઠળ દાવાનળ સળગે, એ અવલોકા આપ,
અમને પછી શીખામણુ આપો, મોહન રાખી માપ—કા.
નીરલજ નીચ જામતની નારી, આ ગણિકા ગુણુહીણુ;
કેમ પ્રેમ બાંધ્યો પાતળીઆ, પુરણુ થઇ પ્રતીણુ—કા.

શુભતિ—મધુર વચનથી કરે હરણુ, મન સુંદર રસિક સરીર;
કેક કળામાં પૂર્ણ કુશળતા.....

હી—.....હરે પુરુષનું હીર;
લાલે લાલ તમારો મારી મુખકું લાલ રાખોરે;
અલખેલા ઉત્તમ કુળ ઉપજ્યા, આ કુલદા કેમજાત;
કામલુગારા કેમ બને છે, વદો બરાબર વાત;

સુમતિ—

૪૧

તામે થયોહું સહુથી તમારા.....

મે—.....મ્હોર આપો મનમોહન મારા

સુ—નાહકે આહકે નવ ભડકાવો, સત્ય વિચાર સહુથી જણાવો;

મે—કૃપણતા શેકે તમારે તો કરવી, વા'લી વેસ્યા તણી હોજરી ભરવી;

હામ પીના દહાડો કર્યા થકી વળશે, માલ વેસ્યા મુખડી સમ મળશે.

વેધકે વચન વદો શું વિચારી.....

સુમતિ—.....શી મરજી છે સહુથી તમારી;

મે—આજ કશું નહીં વેસ્યા વે'માશે, મુકોને હાથ મારો મરડાશે.

હું તો અહીં નહીં આવું હવેથી, ફાંકડે રાવ શી ફાંકે ફરેલી;

સુ—મ્હોર આપી લેઉં માલ તમારો, નીત્ય એ વખતનો આંધીયે વારો.

મેયારી—

૫૭

રીસકણા રીસકણા રીસકણા રીસકણા

પ્રેમ જળ પકડી લાલ, અવળી ચાલ, ચલવો હાલ;

આ મડદાલ વચમાં સાલ જમડે તાલ કરીએ ખ્યાલ;

મુકોને ખલકે આજ માનસર આ મરાજ રંગે રમેને રસાળ.

સુમતિ—અટકાવે લટકાવે શરમાવે ભરમાવે તરસાવે દરસાવે બહાલ.

મેયારી—

૫૮

પ્રીતમ આ પ્રણામ છે ?

સુમતી—હા હા હા હા.

મેયારી—ડાકણનું દમાણ છે ?

સુમતી—ના ના ના ના.

મેયારી—હોળી પાડી ભોળી પ્રેમપ્રમોદધી બહાલો મારો આ વેચાણ છે.

સુમતી—હા હા હા હા.

નરક કુંડથી નીકળી, પડું અમૃતરસ ખાણ.

મધ્યારી—જીવ જીવન સજીવન થવું, બેટે પદમણી બાણુ.

સુમતી—કરવું સમરપણુ સર્વ પરસ્પર.

મધ્યારી—પ્રિય શું ? પ્રથમની પીછાણુ છે.

સુમતી—હા હા હા હા.

મધ્યારી—

૧૦

ચાલીજ ચાલીજ બહીંચો ચુટેલ,

મીઠું તું મનાવી ફંદામાં ફસાવી, પ્રપંચે પટાવી ખેલાતીને ખેલ.

અડાવી ચોળાવી ઉડાવી, બનાવી પપ્પસા પડાવી જળારી જટેલ.

હરામી સ્વામી જે હમયા પુટેલ, બહાલાને મુકીને વંડી મએલ;

તરણી તળવી, તેં છેડો વળાવી, રંડા તેં રડાવી મરાવી નાખેલ.

કામ—

૧૧

ઉઠ્ય ઉઠ્ય બહી જાને તારે ઘેર, ધુતારી ધુતવાને આવીરે;

કયા બવનું વાળે છે તું આ વેર, ધુતારી ધુતવાને આવીરે.

હેલ જખીલાને છેતરો છીનાળ. ધુ, તારું કાળું કર આગ્યો તારો કાળ. ધુ.

બેલો મીઠાંમીઠાં કપટ વચન. ધુ. કરે મહીન મહેતાજી તણું મન. ધુ.

તારું પોમળ થયું બધુ પ્રકાશ ધુ. હવે આવીશ નહીં મારે આવાસ. ધુ.

મધ્યારી—રંડા આવીશ રસિક કને રોજ, નફટ ફટ ફટ તનેરે.

તારા મમત ઉપર માણું મોજ, નફટ ફટ ફટ તનેરે;

તારી ખોટી છે પીતળ જેવી પ્રીત, ન, તુંતો આટી નવાનવા કર નીત ન.

રમે તમારાથી જે પુરૂષ જર, ન. એતો જમતનું એકું જમનાર ન.

તારી ખચિત ખલક ખુદે ખાટ ન. તારું તન તેતો કુતરાની ચાટ ન.

તને અડતાં મનુષ્ય અભડાય ન. તારા સંજયી નરકે નર જાય. ન.

કામ—

૧૨

કાંકે દાળમાં કાળું મને દેખાય, ધુ. આતો માંટી તારા કમણીશું થાય. ધુ.

જે-મારૂં ફેડી નાખજે તું હજ્યા પુટ ન. હાહામારા આમાંડીએ માથું કુટ ન.
કામ—જુડી રાંડ નિચ જાત અરવાડ, પુતારી ધમકાવે મનેરે;
અહીંથી તારી મહિ મટકી ઉપાડ—પુ.

સુમતી—અસ અસ રાંડ જાજું નહી ખોલ, આધીરે તારું આવી અન્યુરે
તેંતો હાથે કરી ખોલો તારો તોલ—આ૦

સુમતી— ૬૨

માફું લગાડોતો મારાસમઠે સલુણીરે, નથી આનકટમાં બેખદામની સુણીરે
વચમાં ખોલાવ્યા વીણુ ખોલી વઢકારીરે, નીચમાં નિચવેસ્માનિર્વજનકારીરે
મધ્યારી— ૬૩

મહી બહુ વેચાય, અહીં નહીં અવાય અપમાન થાય;
મ્હોરો સદાય ક્યાંથી અપાય, નીચ આધીન નગીના.
સુમતી—આમ ચતુર નાર કરી પુણું પ્યાર ડર નવ લગાર;
નિત્ય આવ્ય દાર, લે મુક્તહાર, વળી આપીશ દાગીના.

સુમતી— ૬૪
આજ રંગમાં રસિલી પ્યારીરાતરહો, વીસમહોર કાલને પ્રજાતે લહો. આ.
કટુક વચન કુલટા નહીં ખોલે, આટલું સલુણી સુખત સહો. આ.
મધ્યારી— ૬૫

નગીનારે નેહ નજર કરી આજ,
અહનિય કું આધીન અલખેલા, પણ નડવાની પીડાજ.
સુમતી—રે ગણિકાને કું નહીં બાંકું, મનથી કરે છો ચિન્નજ;
રસિલીરે, રાત રહો અહીં આજ;
લે આ વચન તન મન ધન તારું, નથી એ કરકસાતું કાજ.
મ—હું પણ કોલ કરાર કરું પતિ, આવીશ નીત અહીં આજ.
હુંરે અરવાડણુ સરજી, પૂરવ પુન્ય ફળ્યાન—ન.

અંક ૩ જો.

કામ

૬૬

કરમતણી કથનીરે કયાં જઈને કરં, દીલડામાં સળમે દાવાનળ દુઃખજો
 ભરવાડણુ વેરણુના બંનેયાં થકી, શેઠ જુએ નહિ રનેહે મમ સન્મુખજો
 મોજમઝા માણે છે મારા દેખતાં, લાજ ન આવે નિર્જને લવલેશજો
 અહનિશ એ બેજણુરેછે આનંદમાં, કલેશ વિશેષ મને ઉપજેહમેશજો
 છેદે છે મહિયારી મારો છાંયડો, કર્યો કંથ વશ કરં હવે હું કેમજો
 બહુ બોલુતો સાડાબાર વરસ તણો, તુટી જાયતરત પ્રિતમથી પ્રેમજો.

મહિયારી—

૬૬

અમૃત સરખુ સુખકારીરે, લ્યો મનમોહન મહી લાવી.
 કા—આ હપ્પા શપડી આવીરે, કામજુ દુઃખજુ કાંક કરે.

બદ્દેલી કરતાં ફાવીરે કામજુ.

કપટ—

૬૮

હજુએ નવ આવતી અટકી.

કામ—કેમ કરં જશે કાળજી કટકી નથી હઠતી પટકી મટકી—હજુ.

કપટ—હાય નયણુ રજકણુ સમ ખટકી.....

કામ—.....છેલ જશે છટકી પટકી.

મહિયારી—

૬૯

અમૃત સરખુ સુખકારીરે, લ્યો મનમોહન મહી લાવી;

જાને મનમાં વેરણુ મારીરે, લ્યો.

સુમતી—તુજ દહી અધિકું મુણકારીરે, આવો મહિયારી મારી;

જમ સહુ રહેશે જખમારીરે—આવો.

મહિયારી—મહિયારી મંત્ર ઉચારીરે, મારં આકર્ષણુ કરવું;

ખડખડતી આ બિબારીરે, એક દીન આદરસે મરવું;

ક—હીની શું હઈયા પુટીરે, લીધી તુજ લખમી લુટી;

કા—ખાલી થઇ મારી ખુટીરે. શું કરવું માયું ફટી.

ફટકણુ ફાટી તું ઝાઝીરે, લોક ચકો પણ નવ લાજ;

બધી હાથ કરી તેં બાજરે, કર મહેતાજીને રાજ.

મ—મીઠડા લ્યોને મહી મીઠુરે, કાળજકુ ઠંકુ થાશે;

આતો નથી અવર અજકુરે.

કાળજકુ.

મુમતી—

૭૦

મલપતિ તલપતી રતીમતીરે રતી આકૃતી રતી નથી તું વિસરતી રતી

નવલવધુ આરપાર હૃદયમાં ઉતારી, સજળ ચપળ ચક્ષુ બરછી ચમકતીરે.

મ—મીઠાં મીઠાં વચન આમ મરમાં ઉચારી;

ધાર્યું છે શું ? કયા સુધી ધર ધતીરે, કાંક મોહની કરી મને રતિપતિ

સુ—સુખદાયક મમ લાયક લક્ષના, જન્મીશું આહરે જાતીમાં જતીરે.

મ—અવળ કાર કરે વીધી કહેવું શું વધારે,

સુ—સલજા આપ યોગ્ય આ હતીરે, રાખ્ય રાખીને રહ્યા તમે રતિપતિ

સુ—મધુરી તું રાધિકા સમાન મેણું મારમાં.

મ—કબજા જેવી આપ નવ કરો કૃતિરે, રમે આખમાં સાપોલીયા રતિપતિ

કપ—છટકતી છીનાળ છાલ કેમ છોડતી નથી;

કા—જાને અલીજાને કહું છું જતીરે, કેમ આવતી હજુ નથી તુ અટકતી

સુ—રમક ઝુમક કરતી નીલ આવશે રસીલી મીઠકુ મહીવેચુ મુખઉચરતી

મ—પ્રેમ પોથી પઢી પ્રવીણ પ્રાણજીવન પાસે;

સુ—ગણિકા ગમારમાં નથી મતીરે.

કામસેના—

૭૧

મુજને બીખ માગતી તેંજ કરી, તેંજ કરી ધન માલ મતા હરી

દીલડામાં નવ લેશ કરી—

મુ—

ના કહેતાં નિતનિત ધર આવે, જા તુજને નથી શરમ જરી. મુ—

કામ નથી ધરમાં તમ કેર, આ કું સત્ય વચન ઉચરી.

મુ—

નકટા મધ કદી પણ નવ દેશો, મમ ધરમાં ફટકેલ, ફરી મુ—
 જાન થકી કરે અદીક તમારે હું ખોટી આ રાંડ ખરી મુ—
 મધ્યારી— ૭૨

પ્રાણજીવન પુઠે પુઠે પધારો, અહીં છે એકાંત આવાસ અમારો;
 કામકોઠા પાંત અહનીશ કરશું, સાહેબ વનિતાની વિનતી સ્વીકારો;
 મુ—તું જોખન મદમાતી મધ્યારી, મેં નિરખી તુજ નિપુણતા નારો;
 જાની રાખું તને હેલ છત્રીલા, જાણીએ છે બધી જાની વિજ્ઞારી;
 મ—લાયરી લાલ જવાદો તમારી, હું ગણિકા થકી નથીરે નહારી;
 મુ—જાણ કરીને જગતમાં શું કારણ, હું મધુકર તુંતો માલતી મારી
 મધ્યારી— ૭૩

માયાના મુગટ મારા પરણ્યા કે કુંવારાયે.

શને માટે આપે સર્ગ વહાલનિ વિસાચારે;

ક્યાં છે માત પીતાજી તમારાં ક્યાં છે સજ્જન કુડુંબરે,

ક્યાં છે ક્યાં છે ક્યાં છે રે સંબંધતમારે સાચુભોલો સમમારારે. આ.

સુમતી—પવિત્ર પુન્યાત્મા છે માવીત્ર અમારારે,

વેશ્યાની સોખતે તજ્યા વગર વિચારેરે;

આ નગરીમાં એહ વસે છે, વનિતા પિયર વસેલરે.

વનિતા વનિતા વનિતારે અનુપ આકૃતિ એની તારે અનુસારે.

લીલાવતી— ૭૪

મારી સમયર શીયજ સોભાગી, દેખી અવગુણ રો। તમે ત્યાગી;

આપને ઘટે કરવું ન આવું, કહોતો એહને અહીંયાં બોલાવું.

મુ—મુતો સર્પ જમાડીએ શાયી, અતિ અડચણ થાય એમાંથી;

તું છે સર્વ સખદાવક પ્યારી, એનું કામ નથો અહીં નારી

નિત્ય જાવના બોજન કરશું, રસ રંગમાં આપણુ રમશું;

મનું છે મન આપણુ એનું અહીં શું છે પ્રયોજન એનું;

જા—આવું કરીએ નહીં મન કાચું, સાંભળાને કહું સાચેસાચું
 પ્રિય પરણ્યા તમે મારી સાથ, એતો માદ લાવો પ્રાણનાથ,
 ચઢી ચોરીએ હાથ દબાવ્યો, નખ દેખને નેહ જણાવ્યો;
 તમ સાથે હીંચોળામાં હીંચી, ખસીવાણી પાડી ચીર ખીંચી;
 લાગે આટલું તમને અધુર, હજી ખીંચી નીશાનીઓ પુર;
 મને અરધીએ એકલી મુકી, ગયા ચતુર પતિ બધું ચુકી.

મુ—ચઉં વિસ્મય સાંભળી બહાલી, મળ્યાં દંપતી કોડ દીવાળી;
 મ્હારી તારો છે પુરણ પ્રેમ, મ્હારી પહેલું કહ્યું નહિ કેમ;
 ક્યોં કેમ મહીયારીનો વેશ, નવ જરયું કપટ લવવેશ.

જા—એંડેં તો જણ્યું રસીક રીસાળ, પાસે વેશ્યા વિપય વિષ જ્વાલ;
 એથી મહ્યારી સ્વાંગ ધરીને, તમને તથ કયાં કપટ કરીને;

મુ—સત્ય વાત સકળ પ્રિયા તારી, મારી અક્લ ગદ્દ હતી મારી;
 મારી રસમ સરવ તોં સુધારી, ધન્ય ધન્ય પતિવૃતા નારી;
 મારા કુળતું કલંક તોં કાપ્યું, તને અધિક સાચાશી શી આપું.

હોતાવતી—

૭૫

મનહર મળતાં મેં મન ગમતું, સરવે સુખ્ય મહ્યું;
 જગતમાં જોતાં સ્વામી સમાગમ, સમ સુખ અવર ન જણ્યું;ટેક
 જન વચન સુધારસ ચીત્ત ધરયું, સાતે ક્ષેત્રે ધન વાવરયું;
 પ્રતિદિન પ્રજાની પુજા કરયું.
 પ્રિયા માત પિતા પાસે લાગો, મારી અપરાધ તણી માગો;
 સંસાર તણો ચલાવો સાગો.

કામસેના—

૭૬

પ્રીતિ પાતરની કરનાર સરવે મુરખના સરદાર,
 નીતિ નિપૂણ ગણે નાદાર, પીડા પામે અપરંપાર;
 જેની સાથે જવ તલ બાળી માત પીતા પરણાવ.

તેને ત્માગ્રી નિરજાગ્રી નર, આપણી પાસે આવે પ્રીતિ.

પાલન સુખ પકવાન સરીખું, તૃપ્ત થયા નહીં તેથી.

ગણિકાં ગમન વમન સમ ગણવું, અરે થશે શું એથી પ્રીતિ;

શું એનાથી કારજ સરશે, એ શું સાઈ કરશે;

ધ્યાન સમાન સદા અથડાઈ, મોત વગર તે મરશે.

સે'જલદે—

૭૭

શીયળ સાચું તું પ્રિયા સુતની, વધો વેલ તારા થકી કુળની;

વધુ શું વધું ગુણ તારા વધુ, તને ધન્ય છે સુખ આપ્યું બધું;

અચળ તારું રહેજો સુદાસણપણું, સદા સુખમાં જીવજો તું બધું;

કળા કળવી લાવી તું કંથને, થજો પૂન્યશાળી સુપુત્રો તને.

સુગુણમંજરી—

૭૮

સુખી થજો દેશી સજન સમાજ, ધર્મ પતિન તું ધર્મ કવચ ધરી;

અપરાજિત થઈ આજ—

સુ૦

દંપતી આ દ્રષ્ટાંત વિલોકી સુધરાને સુખ કાજ.

સુ૦

સઘળા—

૭૯

નાટક નવિન રસાળ રસિક રચ્યું, નાટક નવિન રસાળ;

વહી ગયેલા નિજ વાલમને, પકડી પ્રેમની જાળ;

વેશ્યા ધરથી નિજ ધર લાવી, વનિતા બુદ્ધિ વિશાળ—રસિક૦

લીલાવતી—સમ શીયળવતી સતી માનુની ગુણ મણી માળ;

પ્રેમ વિનયથી વર વશ કરજો, પ્રણમી જગ પ્રતિપાળ રસિક૦

અણહીલપુર પાટણનો વતની રાજનગર રહું હાલ;

જૈનશાળામાં જૈન અધ્યાપક, શિવમુત કેશવલાલ રસિક.

અમદાવાદ.

કેશવલાલ શીવરામ

ધર નંબર ૭૮૨ હાજીપટેલવી પોળ

અધ્યાપક.

**સ્પીનીંગ અને વીવીંગ મીલના માલીકો તથા તેવી
મીલ ખાંધનારાઓને લાભદાયક ખખર.**

અમે સ્પીનીંગ અને વીવીંગ મીલોના ખ્લાનો ડીઝાઇનો એસ્ટી
મેન્ટો વીગેરે તમામ તક્યાર કરી આપીએ છીએ તથા મીલનું મકાન
અને તેને લગતા તમામ મકાનો જેવા કે ગોડાઉનો, બંગલાઓ,
આલીઓ, સ્ટોરરૂમો વીગેરે અમારી દેખરેખ નીચે ધણીજ કરકસર
અરેલી રીતે તક્યાર કરી આપીએ છીએ તે બાબત અમારી સાથે
કામ પાડવાથી ખાત્રી થશે.

મેસર્સ અધ્યાપક એન્ડ સન્સ.

એનજીનીયર્સ એન્ડ કોન્ટ્રાક્ટર.

૭૮૨, હાઇપટેલની પોળ-અમદાવાદ.

વીજળી વાપરતા હોતો અમારી સાથે કામ પાડી જશે.

તમારી બત્તીઓ બગડી હોય, પાવર વધારે ખપતી હોય, અજ-
વાળુ પદ્ધતિના પ્રમાણમાં ન મળતું હોય, નવી બત્તીઓ તથા પંખા બેસા-
ડવા હોય તેના તાર વીગેરે નાખી જોડાણ કરવું હોય અગર નવું કનેક-
શન લેવું હોય તો અમારી સાથે કામ પાડવાથી તમોને ફાયદો થશે.

રહેવાના મકાનો, દુકાનો, વખારો, મીલો, જીનો, પ્રેસો, સીનેમેટો
ગ્રાફો થીએપર્સ વીગેરે તમામ ઢેકાણે વીજળી શક્તી નાંખવાના
ડીઝાઇનો, ખ્લાનો વીગેરે તક્યાર કરી કામ કરી આપીએ છીએ.
જેમાં આપનારાની તમામ સગવડ સારી રીતે સચવાય તેવા ડીઝાઇન
પુસ પાડીએ છીએ.

અનસરા તથા મંડપો વીગેરેમાં રેમ્પરરી બત્તીઓ નાંખવી હોય તે
પણ કામ કરીએ છીએ, જે માટે નીચેના સરનામે પુછી ખાત્રી કરો.

મેસર્સ ગુજરાતી ધર્ધર્સ

દેવાસ દરવાજો-હિંજણ.

વાંચીને લાભ લેયો.

ઓછા ખરચે મોટા લાભ.

જીનીંગ, પ્રેસીંગ વીગેરે ફેક્ટરીઓના માશીનને બાંધવા જેમ એનજીન અને બોયલર વાપરનારોને અમુકય તક-તમારી ફેક્ટરીના એનજીન અને બોયલરો સંતોષકારક રીતે કામ ન કરતા હોય એટલે બરાબર નીચમોત રીતે ન ચાલતું હોય ને ન જોડના આકાર થતા હોય, કોલસા દદ કરતાં વધુ બળતા હોય, એનજીન પુરેપુરા સમયને પાળી શકતું ન હોય એનજીનના ભાગોમાં વારંવાર બોયલરોડ થતી હોય, અમુક દોરસા વારંવાર ગરમ થતા હોય અને કાયમ ગરમ રહેતા હોય તે વીગેરે એનજીન તથા બોયલરોને ડગી તપામ દરકનો દુર કરી એનજીન, બોયલરો સુધારી સારી રીતે કામ કરે તેવી હાલતમાં મૂકવાનું કામ હમો અમુક કરાગયાં માટે એ છીએ જે બાબત અમારી સાથે કામ પડવાથી ખાતરી થશે.

નવી જીનીંગ ફેક્ટરીઓના પ્લાન એસ્ટીમેટ વીગેરે તમારું કામ અમે કરીએ છીએ તથા નવી ફેક્ટરીઓ બાંધી આપવાનું કામ અમે કરીએ છીએ.

રહેતાના મકાનો, બંગલાઓ, હોસ્ટલો, ચાલીઓ, થીએટર વીગેરેના ડીઝાઇનો, પ્લાન, એસ્ટીમેઇટસ વીગેરે રાતસરના કરી આપીએ છીએ.

વધુ વીગત માટે નીચેના સીરનામે પત્રવ્યવહાર કરેલા.

મેસર્સ અધ્યાપક એન્ડ સન્સ.

એનજીનીયર્સ એન્ડ કોન્સ્ટ્રક્ટર્સ.

૭૮૨, હાઇપ્રેસબી રોડ-અમદાવાદ.

